

Bağımsız Denetim ve Önemlilik Kavramı Açısından Yenilenen Ticari Alacakların İrdelenmesi

Yrd. Doç. Dr. K.Şevket Sayın

DEÜ.İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü

ÖZET

Ticari alacakların tahsilâtındaki gecikmeler, nakit sıkıntısının başlıca nedenidir. İşletmelerin kredibiliteleri ve finansal yapıları bakımından çok önemli olan bu durumun, bilânçolarda da gösterilebilmesi muhasebe ilkelerinin gereğidir. Ancak bunu sağlamak için doğru muhasebe kayıtlarının yapılması gerekir.

Finansal tabloların doğru ve tam bilgi içermeleri, genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine ve muhasebe standartlarına uygunluğu bağımsız denetimle test edilmektedir. Ancak muhasebe ilkelerine ve standartlarına uygun finansal tabloların düzenlenmesi, yalnızca bilânçonun düzenlenme tarihindeki işlemlerle ve dip not açıklamalarıyla sağlanamamaktadır. Bunu sağlamak için doğru sınıflama ve hesap seçimin yapıldığı dönem içi kayıtlarıyla başlayan, doğru bir muhasebe süreci gerekir. Ticari alacaklar da gerek bilânço, gerek gelir tablosunu ve hatta fon akım tabloları gibi diğer finansal tabloları dolaylı da olsa etkileyen önemli bir hesap gurubudur. Bu bakımdan bu hesap gurubundaki hesapların dönem içi kayıtları ve dönem sonu işlemleri ayrı bir öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Önemlilik, Bağımsız Denetim, Ticari Alacaklar, Bilânço, Gelir Tablosu

The Examination of The Renewed Trade Receivables in Terms of Independent Audit

ABSTRACT

The delays in collecting the trade receivables are main reasons of staying short of cash. It is a requirement of the accounting principles that these facts be shown on the balance sheets, which is important for the credibility and financial structures of businesses. However in order to maintain this standard, correct accounting entries need to be made.

Independent auditing is used to test the existence of full and correct data on financial statements which comply with the generally accepted accounting principles and accounting standards. However, preparing financial statements based on accounting principles and standards cannot be maintained just by end of period adjustment entries and footnote explanations. In order to maintain this, a proper accounting process which starts with correct classification and within term records is required. Trade receivables is an important accounting item that affects both balance sheet and income statement and even indirectly other financial statements like the statement of flow of funds. In this respect, the entries in this accounting item have a special importance both in terms of within term records and end-of-the-term records.

Keywords: Materiality, Independent Audit, Trade Receivables, Balance Sheet, Income Statement

GİRİŞ

Muhasebe, yönetimin karar fonksiyonunun en temel unsurudur. İşletme kararlarının hemen hemen hepsi kısa veya uzun vadede gerçekleşecek mali niteliktedir. Bir konuda karar verebilmek için, konu hakkındaki yeterli bilgi, muhasebeden sağlanabilmektedir. Bu bilgiler de, ağırlıklı olarak bilanço, gelir tablosu gibi finansal tablolarda yer almaktadır. Bu bakımdan, amaca ulaşılabilir, doğru kararlar verebilmek, ancak doğru ve yeterince ayrıntılı bilgiler içeren finansal tabloların varlığıyla bağlantılıdır.

Muhasebenin sosyal sorumluluk ve kişilik kavramı gereği doğru bilgiler içermeye yükümlülüğünün, yalnızca yönetime karşı değil, tüm işletme (muhasebe) çevresine karşı olduğu bilinmektedir. Finansal tabloların doğru, anlaşılabilir ve güvenilir bilgiler verebilmesi için Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğlerinde (M.U.G.T.), Sermaye Piyasası Muhasebe Standartlarında (S.P.M.S.) ve Türkiye Muhasebe Standartlarında (T.M.S.) çeşitli düzenlemeler getirilmiştir. Bunlardan ilk önce uygulamaya giren M.S.U.G.T.'e göre bazı farklı uygulamalardan dolayı, önemlilik kavramının gereği gibi yerine getirilmediği ve özellikle bağımsız denetime tabi olmayan işletmelerin bilançolarında bu konunun göz ardı edildiği görülmektedir. Oysa kurumsal şeffaflık, bilgiye erişilebilirliği sağlamaktadır. Kurumsal şeffaflık, “kurumsal paydaşların çıkarlarını etkileyebilecek bilgilerin erişilebilirliği” olarak tanımlanmaktadır. Fakat şeffaflık temel finansal bilgilerin kamuya açıklanmasından daha geniş bir kapsamda anlaşılmalıdır. Şeffaflık kurumsal bir değer olup, kurumsal kültürü yansıtır. Kurumların yatırımcılara kurumun durumu ile ilgili tam ve doğru bilgiler vermeleri gerekliliğinin ortaya çıkışının üzerinden oldukça zaman geçmiştir. Ne yazık ki günümüzde gerçek finansal durumun zor anlaşılır ve karmaşık bir dille aktarılması ve bazı gerçeklerin dipnotlara saklanması yaklaşımı daha egemendir. Sonuç ise, yanlış finansal raporlar ve yatırımcıların işletmenin finansal durumu ile ilgili olarak yanıltılması olarak ortaya çıkmaktadır.¹

Önemlilik konusu Sermaye Piyasası Bağımsız Denetim Standartlarında ve T.M.S. de ele alındığı gibi, M.S.U.G.T.de de yer almaktadır. Bilançoda “diğer” başlığı altında yer alan hesapların içeriğinin, bilançonun biçimsel yapısı ve önemlilik kavramı bakımından taşıdığı öneme dikkati çekebilmek amacıyla bu çalışmada yalnızca 127.Diğer Ticari Alacaklar hesabı ele alınmıştır. Bu çalışmanın amacı, vadesi yenilenen alacakların M.S.U.G.T.’ne uygun olarak muhasebeleştirilmesinin, finansal tabloların doğru ve tam bilgiler vermesi bakımından önemini ortaya koymaktır.

---

¹http://www.idec.gr/iier/new/CORRUPTION%20CONFERENCE/The%20Role%20of%20Financial%20Accounting%20Information%20in%20Strengthening%20Corporate%20Control%20Mechanisms-Arvanitidou_Konstantinidou_Papadopoulos_Xanthi.pdf

1. BAĞIMSIZ DENETİM VE AMACI

Denetim, bir örgütün ekonomik faaliyetlerine ve olaylarına ilişkin açıklanan bilgilerin önceden belirlenmiş kriterlere uygunluk derecesini belirlemek ve raporlamak amacıyla bu ekonomik faaliyetlere ve olaylara ilişkin bilgilerle ilgili kanıtların tarafsızca toplanması, değerlendirilmesi ve sonucun bilgi kullanıcılarına raporlanması sürecidir.²

“Muhasebe denetimi mesleği, topluma açıklanan finansal bilgilerin gerçeğe uygunluğunu ve bu bilgilere toplum güvenini sağlama sorumluluğunu taşımaktadır.”³

Dış denetçiler ise, işletmelerin finansal raporlarını inceleyerek kamuyu aydınlatma görevini yerine getirirken, yatırımcılara yönelik olarak şu üç temel işlevi sağlamış olurlar;⁴

- 1- Yatırımcıları koruma
- 2- Yatırımcıları bilgilendirme
- 3- Usulsüzlük yapılmasına karşı caydırıcılık

Sermaye piyasası bağımsız denetim standartları da bağımsız denetimi “İşletmelerin kamuya açıklanacak veya Kurulca istenecek yıllık finansal tablo ve diğer finansal bilgilerinin, finansal raporlama standartlarına uygunluğu ve doğruluğu hususunda, makul güvence sağlayacak yeterli ve uygun bağımsız denetim kanıtlarının elde edilmesi amacıyla bağımsız denetim standartlarında öngörülen gerekli tüm bağımsız denetim tekniklerinin uygulanarak, defter, kayıt ve belgeler üzerinden denetlenmesi ve değerlendirilerek rapora bağlanması” olarak tanımlamaktadır.⁵

Bu uzun ve kapsamlı tanımın ardından yine aynı tebliğde bağımsız denetimin amacı şöyle açıklanmıştır; “Finansal tabloların bağımsız denetiminin amacı; finansal tabloların finansal raporlama standartları doğrultusunda bir işletmenin finansal durumunu ve faaliyet sonuçlarını tüm önemli yönleriyle gerçeğe uygun ve doğru bir biçimde gösterip göstermediği konusunda bağımsız denetçinin görüş bildirmesini sağlamaktır.”⁶

Açıklamada, finansal tabloların finansal durumu ve faaliyet sonuçlarını tüm önemli yönleriyle göstermesinin yanı sıra bu bilgilerin gerçeğe uygunluğu ve doğruluğu ifadelerinin altı özellikle çizilmelidir.

² KEPEKÇİ Celal (2000), Bağımsız Denetim, Siyasal Kitabevi, 4.baskı, Ankara,s.1

³ AYSAN Mustafa(2006), “Ekonomik Kalkınmada Muhasebe Denetiminin Rolü”,Uluslar arası Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu VII. İSMMMO Yayın No 58, s.27.

⁴ USUL Hayrettin v.d.(2002), “Denetim Raporunun Bireysel Yatırımcı Kararına Etkileri”, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, sayı:4.s.112.

⁵ <http://www.spk.gov.tr/apps/teblig/displayteblig.aspx?id=295&ct=f&action=downloadfile>
Sermaye Piyasası Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliğ, Seri X, No:22 Md 4/b(erişim tarihi 25/03/2010)

⁶ A.g.e. 1. kısım md.3

1.1. ÖNEMLİLİK

Finansal tabloların, anlaşılabilir ve karşılaştırılabilir olması, onlarda yer alan bilgilerin, bu bilgileri kullanacak olanların işine yaraması anlamına gelir.⁷ Finansal tablolardaki bilgilerin güvenilir olması için ise, önemlilik ve maliyet sınırları içinde bütünü kavraması yani tam olması gerekir. Muhasebe temel kavramları, muhasebe uygulamalarının temel dayanağını oluşturan, gözleme dayalı temel düşünceler ve çıkış noktalarıdır.⁸

Önemlilik kavramı, bilançonun hem biçimsel yapısıyla hem de bilançonun kullanımı, yani fonksiyonel yapısıyla ilişkilidir. Biçimsel bakımdan, bilançonun dönemlerle ve benzer işletmelerle (sektörlerle) karşılaştırılmalarında birlik sağlamak bakımdan önemlilik dikkate alınmalıdır. Bilançonun fonksiyonel özelliği için ise, doğru karar vermeyi sağlayacak kadar açık ve ayrıntıya sahip olması gerektiği söylenebilir. Ancak ne kadar bilginin açıklanmasının doğru olacağı üzerine görüşler çeşitlidir; ama işletmenin topluma yapması gereken en temel katkıyı yapıp yapmadığını açıkça kanıtlaması ya da ifşa etmesi gerekliliği konusunda kuşku yoktur.⁹

Bilançonun bu nitelikte düzenlenmiş olması, dönem içi muhasebe kayıtlarının önemlilik kavramına uygunluğuyla sağlanabilmektedir. Muhasebenin temel kavramlarına, ilkelere ve muhasebe standartlarına uygunluğu ise, bağımsız denetim aşamasında test edilebilmektedir.

1.1.1. BAĞIMSIZ DENETİMDE ÖNEMLİLİK

Denetimde önemlilik, muhasebe bilgilerinde bulunan herhangi bir hata veya düzensizliğin finansal tablo kullanıcılarının verecekleri kararları etkileme olasılığıdır.¹⁰

Önemlilik göreceli bir kavramdır. Bir bilginin önemli olup olmadığı, o bilginin finansal tablolara ve finansal tablo kullanıcılarının kararlarına bağlıdır. Bağımsız denetimde önemlilikle ilgili verilecek kararda denetçi, finansal etkinin yanı sıra, önemliliğin mantıksal, psikolojik, ekonomik ve yasal etkilerini de değerlendirmek zorundadırlar.¹¹

Sermaye piyasasında ise önemlilik kavramının kapsamı, “bilginin açıklanmaması, yanlış veya eksik açıklanması nedeniyle finansal tabloları esas alarak karar veren finansal tablo kullanıcılarının ekonomik kararlarını etkileyecek hususlar” olarak belirlenmiştir.¹²

⁷ Türkiye Muhasebe Standartları TMS-TFRS, TMSK 2009, Fersa Matbaası, Ankara, s.11

⁸ SEVİLENGÜL Orhan(2009), Genel Muhasebe, 15. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, s.16.

⁹ Robert M. Bushman and Abbie J. Smith(2003),”Transparency, Financial Accounting Information, and Corporate Governance”;FRBNY Economic Policy Review / April;s72

¹⁰ ATAMAN Ümit, HACİRÜSTEMOĞLU Rüstem ve BOZKURT Nejat(2001) Muhasebe Denetimi Uygulamaları, Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd.Şti.İstanbul.s.57

¹¹ KAVAL Hasan(2005), UFRS (IFRS/IAS) Uygulama Örnekleri ile Muhasebe Denetimi, Gazi Kitabevi, 2. Baskı, Ankara.S.70

¹² Sermaye Piyasası Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliğ, 11.kısım, 1. Bölüm, Md.3

Yukarıdaki açıklamalara göre önemlilik, bir mali tabloda bulunması gereken bir bilginin, mali tablo kullanıcısının öğrenmesi durumunda, o kişide psikolojik, sosyolojik, mantıksal ya da ekonomik baskı yaratarak kararını etkileme özelliği olarak ifade edilebilir.

1.1.2. MUHASEBE SİTEMİ UYGULAMA GENEL TEBLİĞİNDE ÖNEMLİLİK

1 No'lu M.S.U.G.T. de önemlilik hem muhasebenin 12 temel kavramları arasında hem de bilânçonun düzenlenmesi ile ilgili kısmında ele alınmıştır. Tebliğde “önemlilik kavramı, bir hesap kalemi veya mali bir olayın nispi ağırlık ve değerinin mali tablolara dayanılarak yapılacak değerlemeler veya alınacak kararları etkileyebilecek düzeyde olmasını ifade eder.” olarak açıklanmıştır.

Önemli hesap kalemleri, finansal olaylar ve diğer hususların mali tablolarda yer alması zorunludur.” denilmektedir.¹³

Yukarıdaki ifadeden, hangi kalemlerdeki, hangi tutardaki nispi ağırlıkların kararları etkileyebileceği sayısal olarak belirtilmemiştir. Bağımsız denetime göre bu ölçünün ne olacağı konusunun denetçinin inisiyatifine bırakılmıştır.

M.S.U.G.T. de, önemlilikle ilgili dikkate alınacak bir kriter getirilmiştir. Tebliğin “bilânçonun biçimsel yapısı” başlığı altındaki açıklamaların son paragrafında önemlilik kavramında ölçü teşkil edecek bir oran yer almaktadır. Bu paragrafta, bilânço kalemleri arasında mahsup yapılamayacağı belirtildikten sonra; “Tabloda Diğer başlığı altında yer alan bir kalem tutarının ait olduğu gurubun toplam tutarının % 20'sini aşması durumunda, bu kalem ayrı bir başlık altında ayrıca gösterilmelidir.” denilmektedir.¹⁴ Bu açıklamaya göre, örneğin 15 Stoklar gurubundaki 153 Ticari Mallar hesabına kayıtlı olup da çeşitli nedenlerle değerlendirme günü satış değeri (muhasebe standartlarına göre net gerçekleşebilir değeri) maliyet değerinin altına düşen stoklar 157 Diğer Stoklar Hesabı altında açılacak bir yardımcı hesapta izlenirken, bu stokların tutarı 15 Stoklar Hesap Gurubu toplamının % 20 sini aşarsa bilânçoda izlenebilmek için 154. Değeri Düşen Stoklar gibi ayrı bir ana hesapta izlenmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Stoklar için verdiğimiz bu yaklaşım doğal olarak ticari alacaklar gurubu için de geçerlidir. Özellikle son yıllarda yaşanan ekonomik krize bağlı olarak işletmelerin nakit döngülerindeki aksaklıkların büyük ölçüde alacakların tahsilindeki gecikmelerden kaynaklandığı görülmektedir. Bu gerçek, tahsili geciken alacakların muhasebede nasıl izlendiği konusuna dikkatleri çekmektedir. Uygulamada ve bazı kitaplarda tebliğin bu konudaki açıklamalarına pek dikkat edilmediği görülmektedir.

¹³ Muhasebenin Temel Kavramları ve Tek Düzen Hesap Planı, Muğla Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Yayınları, Yayın No -8- Muğla. S.12

¹⁴ Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğ Sıra No 1 26 Aralık 1992 tarih ve 21447 Mükerrer sayılı Resmi Gazete.

2. TİCARİ ALACAKLARIN VADELERİNİN YENİLENMESİ

Özellikli bazı işlemlerin muhasebeleştirilmesinde, tek düzen hesap planındaki hesaplardan bazılarının kullanımında farklılıklar hatta yanlış uygulamalara rastlanmaktadır. Bazı kaynakların da referans gösterilerek doğrulu savunulan bu hatalı işlemler artık kanıksandığı için pek fark edilmemektedir. Vadesi yenilenen alacakların muhasebeleştirilmesinde de benzer bir farklı uygulamaya rastlanmaktadır. Senetsiz bir alacak, borçlusunun keşide ettiği bir senetle (bono ile) yenilendiğinde, aşağıdaki biçimde muhasebeleştirildiği görülmektedir:

121. ALACAK SENETLERİ 02. Vadesi Yenilenen Alacaklar	XXX	
120. ALICILAR		XX
642. FAİZ GELİRLERİ (veya)		X
649. DİĞER FAALİYETTEN OLAĞAN GELİR VE KÂRLAR		X

Bu kayıttan, biri yenilenen alacağın borç kaydedildiği hesap, diğeri de vade farkının alacak kaydedildiği hesap olmak üzere iki hatalı hesap kullanılmaktadır. Öncelikle vadesi yenilenen alacaklarla ilgili olarak, tek düzen hesap planındaki “127. Diğer Ticari Alacaklar” hesabının açıklamasına bakıldığında, “işletmenin ticari faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ve yukarıdaki hesapların kapsamına girmeyen tahsili gecikmiş alacaklar (henüz şüpheli alacak niteliği kazanamayanlar) ve diğer çeşitli senetsiz alacaklar bu hesapta izlenir.” denildiği görülmektedir. Açıklamadaki “... yukarıdaki hesapların kapsamına girmeyen..” ifadesine işaret edilerek vadesi uzatılan alacak, senetsiz olarak yenilendiyse 120 Alıcılar hesabının, senetle yenilendiyse 121 Alacak Senetleri hesabının altında muhasebeleştirilmesi gerektiği ileri sürülmektedir.

Alıcılar ve alacak senetleri hesaplarının açıklamalarına bakıldığında, yenilenen alacakları da kapsadığına dair bir ifade veya ima görülmemektedir. Bir alacağın tahsilinin gecikmiş olmasına, vade tarihinde tahsil edilemediği; henüz şüpheli niteliğini kazanmamış olması ise, alacaklının ödememeye itirazının olmadığı, hatta borçluya ödeme konusunda vade verdiği yolunda yorum yapılabilir.

Bu itiraza karşı “ticari alacaklar gurubu içerisinde normal bir alacağın ya senetli ya da senetsiz olmaktan başka alternatifi var mıdır?” sorusunun yanıt aranması gerekir. (depozito ve teminat alacakları için de ayrıca 126. Verilen Depozito ve Teminatlar hesabı bulunmaktadır.) Bir alacağın tahsilinin gecikmiş olması, vade tarihinde tahsil edilemediği anlamına gelmektedir. Henüz şüpheli niteliğini kazanmamış olması ise, borçlusunun temerrüde düşürülmemiş olması demektir. Çünkü borçlusunu temerrüde düşürmek isteyen bir alacaklı, istenebilir

duruma gelmiş alacağını istemeli, onu ödemeye davet etmelidir. Aksi halde borçlunun ödememesine alacaklının bir itirazının olmadığı, hatta borçluya vade verdiği yolunda bir yorum yapılabilir.¹⁵ Yani tarafların iradesiyle alacağın vadesinin yenilenmesi, hukuken alacağın normal bir alacak olma özelliğini yitirmediği düşünülebilir.

Eğer alacaklı ödemeyi istiyorsa, alacaklının borçluya ödeme konusunda ihtarı gerekirdi. İhtar, borçluya yerine getirmek zorunda olduğu borcu hatırlatma, onu ödemeye davet etmektir.¹⁶

Türk Ticaret Kanunu m.20/3 ise, tacirler arasında ve ticari işlerde çekilecek ihbar ve ihtarların taahhütlü mektup, telgraf veya noter aracılığı ile yapılmasını bir geçerlik şartı olarak öngörür.

Nitekim bir alacağın şüpheli duruma düşmesi için gereken koşullar M.S.U.G.T.'inde 128. Şüpheli Ticari Alacaklar “ödemesi süresi geçmiş bu nedenle vadesi birkaç defa uzatılmış veya protesto edilmiş, yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış senetli ve senetsiz alacakları kapsar.” biçiminde açıklanmıştır.

Bu açıklamada, muhasebenin, alacağın vade tarihinde tahsil edilememesi ile ilgili hassasiyeti görülmektedir. Çünkü bir alacağın vadesinin birkaç defa uzatılması bile ona “şüpheli” niteliği kazandırmaktadır. Yani hukuken alacağın vadesinin yenilenmesi, muacceli yet kazanmaması nedeniyle normal bir alacak kabul etmesine karşın, muhasebe yaklaşımı bu konuda hassasiyet göstermektedir ki, vadesi birkaç kez uzatılmış alacağı şüpheli saymaktadır. (ihtiyatlılık kavramının gereği karşılık ayrılması!)

Alacağın vadesinin bir kez uzatılmasında “127. Diğer Ticari Alacaklar” hesabına, ikinci kez uzatılması halinde ise 128. Şüpheli Ticari Alacaklar hesabına alınması gerektiğinin mantığı, M.S.U.G.T. hesap planındaki hesaplar arasındaki silsile düşünüldüğünde, daha iyi anlaşılacaktır. Böylece önemlilik kavramının gereği de, diğer ticari alacaklar içinde izlenen vadesi yenilenen (tahsili gecikmiş) alacaklar tutarının, ticari alacaklar gurubunun % 20'sini aşması halinde bilânçoda ayrı bir hesap kalemi olarak gösterilmek suretiyle önemlilik kavramının gereği de yerine getirilmiş olacaktır.

Vade farkının muhasebeleştirilmesiyle ilgili diğer konu ise, vade farkı tutarının “649 Faaliyetlerle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Kârlar” hesabına ya da “642. Faiz Gelirleri” hesabına yazılmasıdır.

Öncelikle ticari alacakların, işletmenin ana faaliyet konusu olan mal ya da hizmet satışının karşılığında doğan hakları ifade ettiği göz ardı edilmemelidir. Oysa “64 Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Kârlar” hesap gurubu, adıyla niteliğini açıklamakta olup, ticari faaliyet konusu dışındaki gelir ve kârların izlendiği hesapları kapsamaktadır. Karşı görüş olarak özün önceliği yaklaşımıyla vade farkının, aslında faiz geliri olduğu ileri sürülebilir. Ancak

¹⁵ BAŞTUĞ İrfan(1973), Borçlar Hukuku, Borçlar Hukuku, İstikbal Matbaası, İzmir.s.262

¹⁶ A.g.e.s.261

M.S.U.G.T. de 642. Faiz Gelirleri hesabı için “Her türlü kısa ve uzun vadeli mali yatırımlardan sağlanan faiz gelirlerinin izlendiği hesaptır.” açıklaması bu konuda yoruma yer vermeyecek kadar açıktır. Ticari bir alacağın vadesinin uzatılmasında mali bir yatırım maksadı güdülmüş olamaz. Çünkü kısa ve uzun vadeli yatırımlara faiz vermeye ve almaya yetkili işletmeler yasalarla belirlenmiş finansal kurum ve kuruluşlardır. Buradaki vade farkının, alacağı doğuran ticari bir olaya bağlı hasılat konusu olması nedeniyle, satış gelirleri içerisinde düşünülmesi daha uygun olacaktır. Gelir tablosunda da ana faaliyet konusuyla ilgili gelirler (satış hâsılatı) içerisinde gösterilebilmesi için vade farkı tutarı, “600. Yurtiçi / 601 Yurtdışı Satışlar” veya “602. Diğer Gelirler” hesaplarından birine kaydedilebilir.

Örnek:

Alıcılar hesabında kayıtlı 50.000.-TL’lık ticari alacak, borçlusunun nakit sıkıntısı nedeniyle vadesinin 45 gün uzatılması talebi kabul edilerek, alıcının keşide ettiği 52.000.-TL’lık bir bono ile yenilenmiştir. Vade farkı için % 18 KDV faturası düzenlenerek, bedeli tahsil edilmiştir.

127. DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	52.000.-	
01. Vadesi Yenilenen Ticari Alacaklar		
100.KASA	360.-	
120. ALICILAR		50.000.-
600/601 veya 602		
(hesaplardan biri)		2.000.-
02. Vade Farkı Satış		360.-
Gelirleri		
391.HESAPLANAN KDV		

Yukarıdaki muhasebe kaydıyla M.S.U.G.T.’ine uygun olarak, vadesinde tahsil edilememiş alacağın diğer alacaklar içinde izlenmesi ve tutarı, 15 Ticari Alacaklar gurubunun % 20’sini aşması halinde de ayrı bir kalem olarak gösterilmesi olanağı sağlanmış olacaktır. Çünkü bilânço kullanıcıları için, işletmenin nakit döngüsü hakkında bilgi edinmek bakımından, alacakların tahsilâtındaki gecikmelerin ne tutarda olduğunun bilinmesi son derece önemlidir.

Vade farkının da ana faaliyetiyle ilgili 60 hesap gurubunda satış gelirleri içerisinde gösterilmesiyle, gelir tablosu üzerinden işletmenin faaliyetlerinin değerlendirilmesinde, doğru bilgi vermesi sağlanmış olacaktır. Vade farkı eğer 64 hesap gurubuna kaydedilmiş olsaydı, faaliyet kârı daha düşük, diğer faaliyet gelirleri de vade farkı kadar fazla olacaktı. Zaten vade farkının faiz geliri kaydedilmesi uygun olsaydı, KDV hesaplanması gerekmezdi. Ticari alacağa bağlı vade farkı üzerinden KDV hesaplanması zorunluluğu, vade farkının ilk mal veya hizmet satışı hâsılatının devamı yani onun tamamlanması işlemi olarak kabul edilmesinin sonucudur.

“127.01. Vadesi Yenilenen Ticari Alacaklar” hesabının tutarı, şayet “12 Ticari Alacaklar” gurubu tutarının % 20’sini aşılırsa, dönem sonunda aşağıdaki gibi bir yevmiye kaydıyla ayrı bir ana hesaba taşınması gerekmektedir.

125.VADESİ ALACAKLAR	YENİLENEN	TİCARİ	XXX	
	127. DİĞER	TİCARİ		XXX
ALACAKLAR	01. Vadesi Yenilenen			
Ticari	Alacaklar			

Böylece bilânço için hem nitelik hem de nicelik bakımından önemlilik derecesi yüksek bir hesabın bilânçoda ayrı bir kalem olarak gösterilmesi sağlanmış olacaktır.

SONUÇ

Günümüzde bilgilere ulaşılabilme kolaylıkları ve bilgilerin kamuya açıklanması konusundaki düzenlemeler şeffaflık kavramını gündeme getirmiştir. Şeffaflık, bilgiye ulaşanlar için ne kadar önemliyse, bilginin de faydalılığı da o kadar önemlidir. Çünkü fayda, ulaşılan bilginin doğru, tam ve soruları cevaplayacak kadar açık olması durumunda sağlanabilmektedir.

Muhasebeyi, finansal nitelikli olayların belgelenmesinden başlayıp analiz ve yorumlanarak ilgi çevrelerine bilgi sunulması aşamasına kadar geçen bir süreç olarak düşünürsek, sürecin her aşamasında yeterli bilgi ve deneyimde kişilerin rol almasının, daha da açıkçası muhasebeyi bilen kişilerin bu süreçte çalışmasıyla muhasebenin bilgi çıktısının kalitesi sağlanmış olacaktır. Muhasebe bilgilerini kullanan kişilerin doğru karar vermeleri yeterli ve doğru bilgiye sahip olmalarıyla olanaklıdır. Bu nedenle kararı etkileyebilecek bilginin olması gerektiği yerde (finansal tabloda) olup olmaması, doğru karar vermek açısından önemlidir. Önemlilik değerlendirmesi ve derecelendirmesi, denetim aşamasında denetçi tarafından yapılmaktadır. Ancak, denetlenen finansal tabloların muhasebenin kayıt ve sınıflandırma sürecinin çıktıları olması sebebiyle, muhasebeleştirme aşamasında önemlilik kavramının gereği M.S.U.G.T.ne uygun olarak yapılmalıdır.

Bu tebliğde vadesi yenilenen alacakların 127. Diğer Ticari Alacaklar Hesabı’nda muhasebeleştirilmesi gerektiği çalışmada açıklanmaya çalışıldı. Bu hesaptaki muhasebeleştirmeler, yönetimin otokontrolü ve otodenetimi için önemli olduğu kadar işletme dışındaki ilgi çevreleri için de önemlidir. Ama vade tanınan alacakların tutarının, toplam alacak tutarının tebliğde belirtilen oranı aşması durumunda bunun, bilânçoda ayrıca görülür olması işletme dışındaki ilgi çevreleri ve yatırımcılar için daha da önemlidir. Bağımsız denetimden geçen finansal tabloların bu yönden incelendiği varsayılarak,

bağımsız denetime tabi olmayan finansal tabloların önemlilik konusunda bu yönlü bir sorumluluktan muafiyetleri olamaz. Uygulamada bu konunun pek de önemsenmediği, hatta gözden kaçtığı izlenimi edinilmesinden dolayı, gerçekten fayda sağlayacak şeffaf finansal tabloların yayımlanması için tam finansal tabloların bağımsız denetime tabi olmasının bir gereksinim olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- ARVANITIDOU Virginia, KONSTANTINIDOU Eleni, PAPADOPOULOS Dimitrios and XANTHI Chrysoula, (2010), "The Role of Financial Accounting Information in Strengthening Corporate Control Mechanisms To Alleviate Corporate Corruption
- ATAMAN Ümit, HACİRÜSTEMOĞLU Rüstem ve BOZKURT Nejat(2001) Muhasebe Denetimi Uygulamaları, Alfa Basım Yayın Dağıtım Ltd. Şti. İstanbul.
- AYSAN Mustafa(2006), "Ekonomik Kalkınmada Muhasebe Denetimin Rolü", Uluslar arası Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu VII. İSMMMO Yayın No 58
- BAŞTUĞ İrfan(1973) Borçlar Hukuku, Borçlar Hukuku, İstikbal Matbaası, İzmir.
- KAVAL Hasan(2005) UFRS (IFRS/IAS) Uygulama Örnekleri ile Muhasebe Denetimi, Gazi Kitabevi, 2. Baskı, Ankara.
- KEPEKÇİ Celal(2000), Bağımsız Denetim, Siyasal Kitabevi, 4.baskı, Ankara.
- Muhasebenin Temel Kavramları ve Tek Düzen Hesap Planı, Muğla Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Yayınları, Yayın No -8- Muğla.
- Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğ Sıra No 1 26 Aralık 1992 tarih ve 21447 Mükerrer sayılı Resmi Gazete.
- Robert M. Bushman and Abbie J. Smith(April 2003), "Transparency, FinancialAccounting Information, and Corporate Governance";FRBNY Economic Policy Review .
- USUL Hayrettin,KAHRAMAN Kadir ve BEKÇİ İsmail(2002), "Denetim Raporunun Bireysel Yatırımcı Kararına Etkileri", Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, sayı:4.
- SEVİLENGÜL Orhan(2009), Genel Muhasebe, 15. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara
- Türkiye Muhasebe Standartları TMS-TFRS, TMSK 2009, Fersa Matbaası, Ankara.
- http://www.idec.gr/iter/new/CORRUPTION%20CONFERENCE/The%20Role%20of%20Financial%20Accounting%20Information%20in%20Strengthening%20Corporate%20Control%20Mechanisms-Arvanitidou_Konstantinidou_Papadopoulos_Xanthi.pdf
(erişim tarihi:18/03/2010)
- <http://www.spk.gov.tr/apps/teblig/displayteblig.aspx?id=295&ct=f&action=downloadfile>
leSermaye Piyasası Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliğ, Seri X, No:22 (erişim tarihi 25/03/2010)